

JÖSSEHÄRADSPOLSKA

Utarbetad för scenen av balettmästare Selinder vid Kungl. Operan till »Värmlänningarnas» premiär 1846.

Tredje repisen i musiken förekommer ej i en vanlig Jössehäradspsolka.

Utgångsställning: En gosse och en flicka, flickan vid gossens högra sida och fattande med sin vänstra hand hans högra, ledig hand i sidan. Vid dansens början ställa de sig längst bort från fronten sett, gossen med sin vänstra sida åt fronten.

Steg: Jössehäradssteg, östgötasteg, springsteg, hoppsteg, hambosteg och särskilda steg som beskrivas i den tur de förekomma.

Jössehäradssteg utföras sålunda: Gossen, börjande med vänster fot, tager ett steg framåt samtidigt som kroppen lutar något framåt, högra benet lyftes och hålles utsträckt med sträckt vrist bakåt och nedåt i kroppens förlängning, kroppstyngden överföres på vänstra benet. Därefter framföres och isättes höger fot på samma sätt samtidigt som gossen vänder sig något från flickan. Flickan utför samma steg och rörelser, men med början på motsatt fot. Armarna, som under dessa steg hållas nästan raka, utföra en pendel-liknande svängningsrörelse växelvis bakåt och framåt.

Fattningar: Sluten fattning n:r 3 vid omdansning.

Tur 1.

Sex Jössehäradssteg framåt i en båge motsols mot fronten, börjande med appell (1—6). Gossen fattar med vänster hand flickans vänstra samt för högra armen i kors över den vänstra och hjular ett varv i rörelseriktningen (7—8). Upprepas (1—8). Paret skall nu ha kommit tillbaka till utgångsplatsen.

Tur 2.

Paret tager sluten fattning n:r 3, gossen med vänstra och flickan med högra sidan åt fronten. Båda stöta ifrån varandra och springa sex korta steg bakåt, med början på vänster fot (9—10), båda klappa tre slag i händerna (11), damen sätter händerna i sidorna och kavaljeren böjer sig hastigt ned och slår på andra taktdelen höger hand i golvet samt reser sig hastigt upp (12). Med östgötasteg mötes paret ånyo och omdansar (13—16). Upprepas (9—16).

Tur 3.

Lika med halva första turen (1—8). Paret dansar här i en mindre båge, så att det vid 8:de takten befinner sig mitt på banan och båda vända sig mot fronten.

Tur 4.

Gossen hoppar på tå, bakom flickan, med båda fötterna samtidigt i golvet, sex steg åt höger. Vid första, tredje och femte hoppet slås armarna utåt sidorna, något böjda och med knutna händer, tummarna riktade utåt i axelhöjd, samtidigt som fötterna bilda rät vinkel med klackarna ihop. Vid andra, fjärde och sjätte hoppet föras de knutna händerna mot varandra och tummarna inåtriktade framför och tätt intill bröstet, armarna i vågrät ställning, samtidigt som fötterna bilda rät vinkel med tårna ihop, (9—10). Samma steg och armrörelser tillbaka (11—12). Flickan utför samtidigt samma hopp åt vänster utan armrörelser (9—10). Samma steg tillbaka (11—12). Flickan vänder sig om och båda omdansa med östgötasteg (13—16). Upprepas (9—16).

Tur 5.

Lika med tur 3 (1—8), men turen avslutas med att gossen vänder sig mot flickan med sin vänstra sida mot fronten.

Tur 6.

Gossen fattar med höger hand flickans högra. Båda taga ett sidsteg åt fronten (17), därefter ett sidsteg från fronten (18). Flickan faller ned på höger knä och gossen svänger sina båda ben, från vänster till höger, över flickans huvud (19), varefter flickan reser sig upp och vrider sig ett varv medsols under högra armen (20), flickan faller ånyo på knä, gossen gör översparkning och flickan vrider sig under högra armen ett varv medsols (21—22); paret står stilla (23—24).

Upprepas (25—31). Handfattningen och ledig hand i sidan måste ovillkorligen bibehållas under hela turen.

Tur 7.

Gossen sjunker ned på höger häl med vänster ben framåtsträckt, reser sig hastigt upp på tå och sjunker ned på vänster häl med höger ben framåtsträckt.

Dessa steg utföras åtta gånger i följd. Flickan går bakåt i båge medsols med åtta tvåstegsvalssteg med början på höger, dragande gossen med sig (17—24). Gossen reser sig upp och sjunker med appell åter ned på höger häl och flickan springer med springsteg två varv medsols, vridande gossen med sig runt på stället (25—31). Flickan drager därefter upp gossen till sin vänstra sida.

Tur 8.

Paret vänder sig med högra sidan åt fronten och dansar i likhet med tur 1 tre steg motsols (1—3).

Gossen för över flickan åt vänster, hon springer till mitten av banan, vänder sig mot fronten och faller framstupa på höger knä, med båda händerna i banan. Gossen följer strax efter och slår en handvolt över flickan, händerna sätts i marken på andra sidan flickan (3—8). Upprepas (1—8).

Tur 9.

Omdansning med polkasteg (hambosteg) (1—8). Hastigheten i omdansningen ökas med varje takt till reprisens slut. På sista taktdelen lyfter gossen flickan, under det han själv vrider sig runt ett varv medsols.

TRÄSKODANS

Utgångsställning: Flickan och gossen bredvid varandra, flickan vid gossens högra sida, vända mot fronten, längst bort från fronten sett, flickan nyper nätt i kjolen och gossen har nedhängande armar.

Steg: Polkasteg, där ej annorlunda beskrives.

Tur 1.

Flickan börjar med höger och gossen med vänster fot, dansar med polkasteg mot fronten, gossen under dansen dragande sig åt vänster bort från flickan (1—8). Flickan ser därefter liksom sökande efter gossen åt höger (1), så åt vänster (2), blir då varse gossen, som vänder ryggen åt henne, höter under ett skämskt leende med högra pekfinger åt honom (3—4), dansar så bort till gossen och fattar hans högra arm, hållande sin högra hand ungefär vid gossens handled och vänster hand uppåt hans armbåge (5—8).

Tur 2.

Med stark markering av takten drager flickan gossen med sig baklänges mot mitten, båda till utseendet stretande åt var sitt håll. Under denna del av turen döljer gossen skamset sitt ansikte med vänstra handen. Då båda hunnit mitten av banan, vänder flickan med en hastig knyck gossen, så att båda vända ansiktena mot varandra och med sidorna, flickan högra och gossen vänstra, mot fronten (9—16). Flickan niger en djup flicknigning och gossen vänder sig förargad helt om åt vänster (9), varefter flickan med polkasteg följer honom i en båge åt höger, så att hon åter kommer att vända sitt ansikte mot honom (10—12). Flickans nigning o. s. v. upprepas fullständigt (13—16).

Tur 3.

Flickan för med en smäktande uppsyn båda sina händer till hjärtat (1), gör så en betydelsefull gest med högra handen som om hon ville bjuda gossen sitt hjärta (2), och för högra handen tillbaka till hjärtat och vrider sig sakta till vänster och höger (3), samt

gör en inbjudande gest med båda händerna (4). Gossen, som under tiden stått och åsett flickans rörelser, svarar nu på ungefär samma sätt, men slår i stället för den inbjudande gestalten ifrån sig med båda hän-

derna och dansar med polkasteg bort till den plats han intog i slutet av tur 1 (5—8). Flickan dansar efter gossen (1—8) och drager honom i jackskörten baklänges tillbaka till mitten av banan, där hon knuffar till honom, så att han faller på knä (9—16).

Tur 4.

Flickan dansar med vänstra handen i sidan och med gäckande uppsyn hötande med högra handens pekfinger åt gossen, flera varv runt honom motsols, under det att gossen med dum uppsyn och med händerna upplyftade (flatsidorna mot varandra) i jämnhöjd med hakan, på knäna vrider sig omkring och med ögonen följer flickan (se bilden) (9—16). Vid slutet av reprisens, andra gången den spelas, skuffar så flickan till gossen, så att han trillar omkull. Flickan dansar med polkasteg och ställer sig på den plats, som gossen intog i slutet av tur 1 (1—4).

Gossen reser sig ganska makligt och borstar sig på knäna, höter därefter med hämndgirig min med högra knytnäven åt flickan (3—4), dansar fram till flickan och låtsas trampa till henne kraftigt med sin högra fot på hennes vänstra (5—8), så att hon gråtande och hållande förklädet med båda händerna för ögonen, samt haltande (Obs! på rätt fot) går mot andra sidan, där hon ställer sig, fortfarande med förklädet för ögonen, till hälften vänd från gossen och till hälften mot fronten (1—8). Medan flickan gråtande haltar över banan, klappar sig gossen självbelåtet och skadeglatt ett par gånger på knäna, men ångrar sin elakhet (1—2) och dansar med ångerfull uppsyn med högra pekfingret på läpparna fram till flickan (3—6), faller där på knä och drager henne försiktigt i kjolen för att fästa hennes uppmärksamhet på sig. (7—8).

Tur 5.

Gossen gör nu samma gester som i första avdelningen av tur 3 beskrivits (9—12), varefter flickan, som under tiden låtit sina händer, först den högra och sedan den vänstra, långsamt glida ned från ansiktet, upprepar ungefär samma gester och slående ifrån sig med båda händerna (se tur 3), springer en liten sväng åt höger samtidigt med att gossen från sin knästående ställning med en hastig knyck kastar fram benen och sätter sig på golvet (13—16). Flickan, som nu åter vänder sig mot gossen, blir ivrig att hjälpa upp honom och klappar sig själv ett par gånger på knäna (9—10), fattar så med båda händerna gossens händer och försöker att draga honom upp, men släp-

per honom så att han med en duns återigen sätter sig på golvet. Detta upprepas ett par gånger, så att gossen först vid reprisens slut kommer på fötter (11—16).

Tur 6.

Paret dansar vanlig polka framlänges med slutentfattning n:r 3, paret stannar ganska nära fronten, gossen med vänstra, flickan med högra sidan mot fronten och gossen fattar flickans händer (1—8, 1—8).

Med appell vänder sig flickan helt om medsols och gossen motsols, så att båda vända ryggarna mot varandra och fatta åter varandras händer (9). Båda vända sig ånyo med appell helt om åt samma håll, så att de vända ansiktena mot varandra och fatta varandras händer (10), göra åter två liknande men hastigare vändningar (11) och därpå ännu en vändning (12); (de stå nu med ryggarna mot varandra) fortsätta sedan precis på samma sätt med två långsamma och två hastiga samt åter en långsam vändning under de följande fyra takterna, så att de på takt 16 åter stå med ansiktena mot varandra (13—16). Nu vända de om och gå med appell i motsatt riktning, flickan motsols och gossen medsols, men för övrigt alldeles lika tillbaka till turens utgångsställning vid fronten (9—16). Då flickan och gossen i denna tur fatta varandras händer, böra armarna höjas något litet och sedan hastigt sänkas igen.

Tur 7.

Polka lika med tur 6. Paret stannar mitt på banan med sidorna mot fronten som i tur 6, men något till vänster om varandra, gossen med nedhängande armar och flickan med båda händerna fattande i kjolen (1—8, 1—8).

Båda taga med höger fot ett steg framåt, hoppa sedan jämfota ett steg, taga ytterligare ett kort steg framåt och göra därpå en jämfota helomvändning åt höger med knäsvikt. Därefter ett svikthopp på vänster fot under det att högra benet föres rakt utåt, så ett svikthopp på höger fot medan vänstra benet föres utåt, och slutligen ett hopp på vänstra foten under det att högra benet föres utåt. Vid taktens slut sättes högra foten intill den vänstra (9—12). Upprepas (13—16, 9—16).

Tur 8.

Polka lika med tur 6. Paret stannar mitt på banan på ungefär ett stegs avstånd från varandra, med ryggarna mot varandra, och med sidorna, flickan högra och gossen vänstra, mot fronten (1—8, 1—8).

Båda göra med armarna utsträckta åt sidorna en böjning något bakåt åt höger och låta blicken samtidigt liksom söka efter den andra (9), böja sig där- efter på samma sätt något bakåt åt vänster (10), var- efter gossen förblir i denna ställning, under det att flickan åter böjer sig åt höger, så att båda luta åt samma håll (11). Nu få de se varandra och vända sig förvånade och glada till hälften mot varandra, samt klappa ett slag i händerna (12). Knuffande varandra med armbågarna samt lyftande på fötterna högt bakåt vända sig båda, fortfarande med ryggarna mot var- andra i takt, ett halvt varv medsols, så att de komma att stå på varandras platser (13—16). Upprepas (9—16).

Tur 9.

Polka lika med tur 6. Paret stannar på högra sidan från fronten sett och med vänstra sidan mot fronten. Öppen fattning n:r 1.

Med förtjusta blickar på varandra föra båda höger fot framåt något åt höger och isätta klacken, föra där- efter samma fot bakåt och isätta tån bakom vänstra fotens klack (9) samt taga, med kroppen något fram- åtlutad, tre små steg framåt åt höger (10), göra sedan, efter en hastig frontförändring halvt åt vänster, lik- nande fotflyttningar, med början på vänster fot, samt taga med kroppen framåtlutande tre små steg framåt åt vänster (11—12). Upprepas (13—16), men så, att paret på 16:de takten tager en liten sväng, och kommer att vända sig med högersidorna mot fronten (9—16).

Tur 10.

Polka lika med tur 6 (1—8, 1—8). Då reprisen spelas andra gången fattar flickan med sina händer i kjolen vid sidorna. De sista polkatakterna (7—8) dansas med jämfotahopp runt på stället.

VINGÅKERSDANS

Vingåkersdansen är en konstnärlig produkt av ba- lettmästaren Anders Selinder, ledare för baletten vid Kongl. Operan och Ladugårdslandsteatern under 1800-talets mitt. Även musiken är, enligt uppgift, komponerad av Selinder. Erkännas måste, att såväl dans som musik återspeglar Södermanlands leende natur och folkkyne. Ovanstående uppgifter äro läm- nade utav en elev till Selinder, fru Lotten Åström, numera bosatt i Göteborg. Vingåkersdansen är älskad av alla, i snart 100 år har den dansats som svensk folkdans, påminnande om kär hembygd i Söderman- land. Må så ske i fortsättningen!

Utgångsställning: En kavaljer och två damer, damerna på var sin sida om kavaljeren, hållande honom i hand, ledig hand i sidan. Vid dansens början ställa sig alla tre med vänster sida mot fronten och några steg från fronten.

Steg: Dalsteg med början på höger fot, tvåstegsvals- steg, gammalvalssteg och vingåkerssteg. Dess- utom särskilda steg som i de olika turena be- skrivnas.

Hand, ledig i sidan.

Tur 1.

Alla tre dansa fyra dalsteg framåt (1—4), varefter kavaljeren vrider sig ett fjärdedels varv åt vänster med fyra dalsteg på stället, medan damerna, hållande i kavaljerens pekfinger, under hans upplyfta armar vrida sig runt ett varv med tvåstegsvalssteg, höger- damen motsols och vänsterdamen medsols (5—8). Detta upprepas tre gånger, varvid iakttages, att ka- valjeren sista gången svänger av åt vänster, så att alla tre, efter att under turen ha dansat utmed sidorna i en fyrkant, vid turens slut äro i fyrkantens mitt, vända mot fronten (9—16, 17—32).